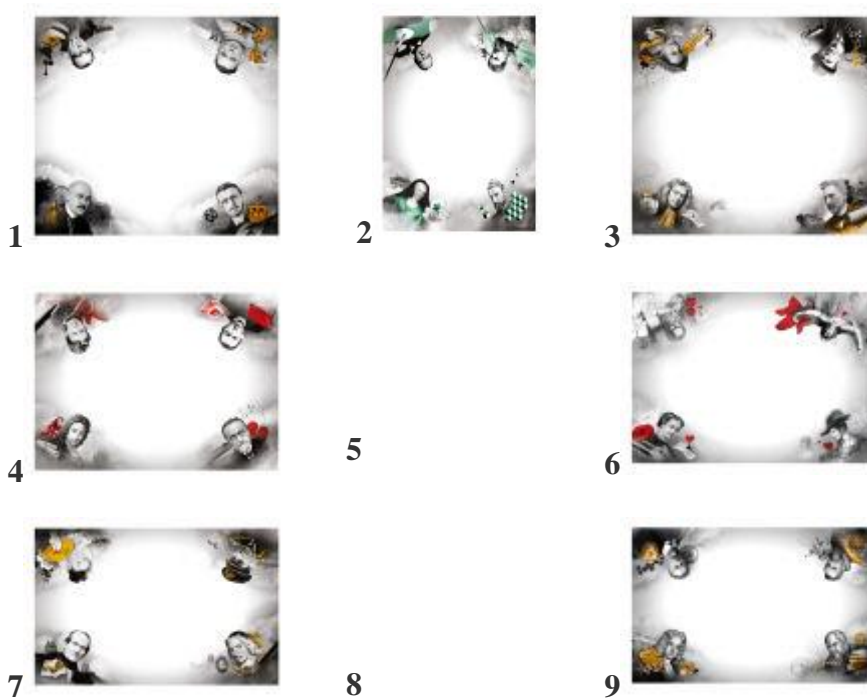

Beroemde Leeuwarders verdrijven de galm

Leeuwarder Courant, 17 februari 2009, door Ines Jonker

Het galmt een stuk minder in de entree van het oude stadhuis in Leeuwarden sinds er panelen aan de plafonds bevestigd zijn. Maar ze dienen naast een praktisch ook een esthetisch doel; de doeken zijn beschilderd met portretten beroemde Leeuwarders.

Een overzicht van de panelen:

De argeloze bezoeker die wacht op zijn afspraak in het Leeuwarder stadhuis en omhoog kijkt, staat zomaar oog in oog met Saskia Ulenburgh, vrouw van Rembrandt. Een spoor van rode hartjes loopt naar een klein portretje van de beroemde schilder.

Het geoeffende oog herkent verder wellicht de Friese stadhouder Willem Lodewijk, dichter Piet Paaltjens en Mata Hari. Maar Hans Vredeman de Vries, invloedrijk architect, wordt al een stuk lastiger.

Het idee voor de portretten kwam oorspronkelijk van Marc van Roosmalen, de architect die de restauratie van het stadhuis heeft ontworpen. "Hij voorspelde toen al dat de akoestiek niet goed zou zijn. Maar we moesten eerst maar eens kijken hoe het uitpakte", vertelt monumentenambtenaar Leo van der Laan.

Het opgeknapte stadhuis met de nieuwe entree werd in mei 2005 geopend. Het galmdde er inderdaad, maar de eerste jaren werd er niks aan gedaan. Toen de akoestiek de bodes op de zenuwen ging werken, moest het maar eens gebeuren.

Drie mensen werden uitgenodigd voor een ontwerp en daaruit werd vormgever Berber van den Brink geselecteerd. Zij gaf een creatieve draai aan de portretten, door bij elk een karakteristiek attribuut af te beelden. Zo staat er bij Paaltjens een bloedend hart, vanwege zijn melancholieke aard en wordt Mata Hari dansend afgebeeld terwijl zij wordt doodgeschoten.

Van der Laan maakte samen met Klaas Zandberg van het Historisch Centrum Leeuwarden een selectie van beroemde Leeuwarders. "Het moesten in ieder geval mensen zijn die in Leeuwarden geboren zijn en ze moesten al dood zijn, anders krijg je van die lastige discussies over wie wel en wie niet." Het HCL leverde een lijst van honderd bekende Leeuwarders. "En toen zijn we gewoon gaan strepen", legt Van der Laan uit.

Onder de beroemde Leeuwarders zitten natuurlijk voorspelbare figuren als Jan Jacob Slauwerhoff en Havank. Maar ook minder bekende namen zullen straks het plafond sieren.

Wie kent bijvoorbeeld Wigle van Aytta, oftewel Viglius in het Latijn? "Hij was een van de belangrijkste adviserurs van Karel V en daarna van diens zoon Philips II. Zijn lijfspreuk was Plus Oultre oftewel steeds verder, wat ook het devies was van Karel V. Hij was misschien wel een van de belangrijkste Leeuwarders", stelt Van der Laan.

Een aantal Leeuwarders moesten de twee laten vallen, simpelweg omdat er geen plaatjes van waren. "Ik had bijvoorbeeld graag stadsarchitect Thomas Romein erbij willen hebben en tuinarchitect Lucas Roodbaard, maar daar zijn geen afbeeldingen van. Idiotot eigenlijk."

De komende weken komen er nog vijf panelen bij met 20 portretten van ondermeer Pieter Jelles Troelstra en zijn vrouw Sjoukje Bokma de Boer; maar ook van Richard Hageman, die een Oscar won met de filmmuziek voor Stagecoach uit 1940. Daarmee is hij de enige Leeuwarder die ooit een Oscar won.

De monumentenambtenaar is erg tevreden over de schilderijen. "Bezoekers van het stadhuis geef je zo iets mee van de geschiedenis van de stad. En het is een prachtige manier om onze voorouders te eren", vindt hij.

Beroemde Leeuwarders paneel 1

- *Linksboven:*
Havank, pseudoniem van Hendrikus Frederikus (Hans) van der Kallen, geb. 19 febr. 1904 en overl. 22 juni 1964 te Leeuwarden. Schrijver van ruim dertig populaire detectiveromans, waarin inspecteur Carlier, bijgenaamd De Schaduw, de hoofdrol speelt. Het boek Circus Mikkenie speelt zich af in Leeuwarden. Havank is geboren aan de Wirdumerdijk 41, hij verbleef later vaak in Hotel Amicitia, waar hij ook overleed.
- *Rechtsboven:*
Karst Leenburg, geb. 17 mei 1889 Terwispel, overl. 30 nov. 1958 Leeuwarden. Enige Leeuwarder winnaar van een Elfstedentocht, op 12 febr. 1929. Van beroep kolenvervoerder. Hij heeft in Huizum en op verschillende adressen in Leeuwarden gewoond. Ten tijde van de elfstedentocht woonde hij in de Lombokstraat 9.
- *Linksonder:*
Dirk Frederik Wouda, geb. 5 april 1880 Noordhorn, overl. 11 juni 1961 Leeuwarden. Studeerde aan de Polytechnische School in Delft. Hoofdingenieur bij de Provinciale Waterstaat (1912-1947). Ontwierp het stoomgemaal te Tacozijl bij Lemmer (1920), de dijkverhoging tussen de Afsluitdijk en Zwarte Haan, de normalisering van de Linde. Ook het gebouw van de voormalige Buma Bibliotheek (1933), Grote Kerkstraat 29, waar tot 2007 het HCL gevestigd was, is een ontwerp van Wouda. Wouda was tevens voorzitter van de Ver. voor Middelbaar Technisch en Ambachtsonderwijs, de Woningvereniging Leeuwarden, en het Natuurkundig Genootschap. Daarnaast was Wouda lid van de Leeuwarder

Schoonheidscommissie en de Provinciale Adviescommissie voor de Monumentenzorg. Hij woonde aan de Emmakade nummer 103, later op nummer 51.

- *Rechtsonder:*
Alexander Cohen, geb. 27 sept. 1864 Leeuwarden, overl. 1961. Journalist en publicist. Keerde zich af van het conservatief joodse milieu en ontwikkelde anarchistische opvattingen, waar hij later weer vanaf stapte. Emigreerde naar Frankrijk. Zijn boek "In opstand" beschrijft zijn Leeuwarder jeugdherinneringen. Zijn geboortehuis op de hoek Voorstreek/Tuinen is afgebroken t.b.v. verbreding van de straat. In 1870 ging het gezin Cohen naar de Kelders 15.

Beroemde Leeuwarders paneel 2

- *Linksboven:*
Gerrit Benner, geb. 31 juli 1897 Leeuwarden, overl. 19 nov. 1981 Nijemirdum. Schilder en tekenaar, autodidact. Zijn thema's waren vooral het Friese land, de dieren, de lucht. Hij maakte ook wanddecoraties, o.a. in het Stadhuis van Amsterdam. Bezocht de schildersafdeling van de ambachtsschool, dreef gedurende twintig jaar met zijn vrouw een galanteriewinkel in de Pijlsteeg 3. Werkte daarnaast als postbeambte. Nadat in 1937 de zaak failliet ging, wijdde Benner zich geheel aan het kunstenaarschap. Zijn eerste expositie was in 1946. Hij vond weinig aansluiting in Friesland en verhuisde in 1953 naar Amsterdam. Betrok daar het atelier van Karel Appel en verwierf internationale bekendheid. Benner keerde in 1971 terug naar Friesland.
- *Rechtsboven:*
Lourens Alma Tadema (sir Lawrence), geb. 8 jan. 1836 Dronrijp, overl. 25 juli 1912 Wiesbaden. Historie- en portretschilder. Verbleef lange tijd in Londen, waar hij veel succes

had. Werd in 1899 in de adelstand verheven. Van 1837 tot 1840 woonde hij in het huis Uniabuurt 8, waar zijn vader een notariskantoor had. Het gezin Tadema heeft ook op de hoek van de Weaze en het Zwitserswiltje gewoond (inmiddels afgebroken). Laurens volgde in Leeuwarden het Gymnasium en ging op zestienjarige leeftijd naar de Antwerpse Academie.

- *Linksonder:*

Maria Louise van Hessen-Kassel, in de volksmond Marijke Meu, geb. 7 febr. 1688 Kassel, overl. 9 april 1765 Leeuwarden. Zij huwde 26 april 1709 met Johan Willem Friso, die op 14 juli 1711 overleed. Zij liet in 1731 het Aylvahuis en de Papingastins in de Grote Kerkstraat verbouwen tot het Princessehof. Zij liet ook het buitenverblijf Mariënborg aan Achter de Hoven bouwen.

- *Rechtsonder:*

Maurits Cornelis Escher, geb. 17 juni 1898 Leeuwarden, overl. 27 maart 1972 Hilversum. Graficus, beroemd vanwege zijn ingenieuze ruimtelijke constructies en fantastische perspectieven. Is geboren in het pand van het huidige Princessehof, Grote Kerkstraat 11; bracht er de eerste vijf jaren van zijn leven door. Vader Escher was waterbouwkundig ingenieur bij Rijkswaterstaat. In 1903 verhuisde het gezin naar Arnhem.

Beroemde Leeuwarders paneel 3

|

- *Linksboven:*
Jan Jzn. Starter, geb. 1593 Londen of Amsterdam, overl. 1626 Hongarije. Woonde van 1614 tot 1620 in Leeuwarden. Was hier uitgever, boekverkoper, toneelschrijver en dichter. Richtte de rederijderskamer "Och mocht het rysen" op. Zijn gedichtenbundel "Friesche lust-hof" uit 1621 is door Jacques Vredeman op muziek gezet. Starter trad later als historieschrijver in dienst van de graaf van Mansfeld en overleed tijdens een veldtocht.
- *Rechtsboven:*
Richard Hageman, geb. 8 juli 1881. Leeuwarden, overl. 6 maart 1966 Beverly Hills. Componist en acteur. Emigreerde in 1906 naar de V.S., was daar onder meer dirigent van de York Metropolitan Opera. Begon rond 1930 filmmuziek te componeren. Won een oscar voor de muziek bij de film "Stagecoach" in 1940. Acteerde in elf films met o.m. Elisabeth Taylor en David Niven. Geboren in de Sint Jacobsstraat 35.
- *Linksonder:*
Willem van Haren, geb. 21 febr. 1710 Leeuwarden, overl. 4 juli 1768 St. Oedenrode. Schrijver en politicus. Grietman van Het Bildt. In 1740 door de Friese Staten afgevaardigd naar Den Haag. Werkte mee aan de totstandkoming van de Vrede van Aken. Was ambassadeur bij de Oostenrijkse onderkoning in de Zuidelijke

Nederlanden, woonde toen in Brussel. Verkeerde door zijn huwelijk met een hofdame aan het hof van Willem IV, maar raakte door sociale en financiële problemen uit de gunst en pleegde zelfmoord. In Leeuwarden had hij twee kinderen bij hellebaardiersdochter Maria Crullers en woonde hij in het pand Bij de Put 15, de tegenwoordige vrijmetselaarsloge.

- *Rechtsonder:*

Willem Cornelis de Groot, geb. 6 okt. 1853 Hollum, overl. 19 juli 1939 Leeuwarden. Kwam in 1871 naar Leeuwarden, was in de leer bij de bouwkundige Jacob Douma. Bouwde het Gabbemagasthuis in de Wijbrand de Geeststraat, de Julianavleugel van het Nieuw Sint Anthonygasthuis, het Diaconessenhuis, de Noorderkerk, de nieuwe fundatie van de Westerkerk. Ontwierp woningcomplexen in de buurt Eigen Brood Bovenal, de Saskiastraten, de Hollanderwijk, de Oud-Indische buurt. W.C. de Groot was daarnaast bestuurslid van de Christelijke H.B.S. en ouderling van de Hervormde Gemeente. Hij woonde o.a. aan de Emmakade 43.

Beroemde Leeuwarders paneel 4

- *Linksboven:*
Sjoukje Bokma de Boer, pseudoniem: Nienke van Hichtum, geb. 13 febr. 1860 Nes, overl. 9 jan. 1939 Hilversum. Kinderboekenschrijfster van o.a. het beroemde "Afke's tiental" uit 1903. Was gehuwd met Pieter Jelles Troelstra. Het gezin Troelstra woonde tot 1889 in Huizum, daarna aan de Nieuwestad 113, van 1892-1893 in de Reijndersbuurt 5 en vertrok toen naar Nieuwer Amstel.
- *Rechtsboven:*
Pieter Jelles Troelstra, geb. 20 april 1860 Leeuwarden, overl. 12 mei 1930 Den Haag. Politicus, advocaat, journalist en dichter. Werkte aanvankelijk als advocaat in Leeuwarden. Voorman van de SDAP, lid van de Tweede Kamer 1897-1925. Riep in 1918 op tot revolutie. Was gehuwd met Sjoukje Bokma de Boer, de kinderboekenschrijfster. Het gezin Troelstra woonde tot 1889 in Huizum, daarna aan de Nieuwestad 113, waar ook Troelstra's advocatenkantoor gevestigd was, van 1892-1893 in de Reijndersbuurt 5 en vertrok toen naar Nieuwer Amstel.
- *Linksonder:*
Menno van Coehoorn, geb. 1641 Britsum, overl. 17 maart 1704 Den Haag, begraven te Wyckel. Vestingbouwkundige. Was in 1695 directeur-generaal van de fortificaties; deed militaire uitvindingen. Woonde enkele jaren in Leeuwarden, boven of achter de cavaleriestallen in de Kleine Kerkstraat.
- *Rechtsonder:*
Obe Postma, geb. 29 maart 1868 Kornwerd, overl. 1963 Leeuwarden. Friese dichter en geschiedschrijver. Vertaalde gedichten van Rilke. Werkte als leraar en woonde vanaf zijn pensionering in 1933 in Leeuwarden.

Beroemde Leeuwarders paneel 6

- *Linksboven:*
Hans Vredeman de Vries, geb. 1527 Leeuwarden, overl. na 1604. Architect, schilder, ornamenttekenaar.
- *Rechtsboven:*
Mata Hari, artiestennaam van Margaretha Geertruida Zelle, geb. 7 aug. 1876 Leeuwarden, overl. 15 okt. 1917 Vincennes. Danseres. Verbleef met echtgenoot Rudolf MacLeod in Nederlands Indië, verliet hem en vestigde zich in 1903 in Parijs, waar zij haar danscarrière begon. Zij verkeerde als courtesane in de hoogste kringen, werd beschuldigd van spionage voor de Duitsers en gefusilleerd. Margaretha Zelle is geboren in het pand Kelders 33, waar haar vader een hoeden- en pettenwinkel dreef. Van 1883-1889 woonde zij in de Grote Kerkstraat 212. Toen vader Zelle failliet ging en haar ouders gingen scheiden verhuisde zij naar de bovenetage van Willemskade 30/hoek Schoolstraat. Zij bezocht de Hofschool aan het Raadhuisplein en de Middelbare Meisjesschool in de Grote Kerkstraat. In 1891 vertrok zij naar Leiden.
- *Linksonder:*
Francois Haverschmidt, pseudoniem: Piet Paaltjens, geb. 14 febr. 1835 Leeuwarden, overl. 19 jan. 1894 Schiedam. Dichter en predikant. Schreef ironische gedichten. Studeerde theologie te Leiden en was predikant in o.a. Foudgum en Raard. Zijn vader was apotheker aan de Voorstreek 80.
- *Rechtsonder:*
Saskia Ulenburgh, gedoopt 2 aug. 1612, overl. 14 juni 1642 Amsterdam, de eerste vrouw van de kunstschilder Rembrandt van Rhijn. Geboren in het pand Ossekop 11, als jongste van de acht kinderen van burgemeester Rombertus van Ulenburgh en

Siuckien Ulckedr. Aessinga. In 1624 werd Saskia wees en nam haar oudere zuster Hiske, getrouwd met dr. Gerryt van Loo, de opvoeding over. Via een neef, Hendrick Ulenburgh, kwam Saskia in contact met Rembrandt. Het paar huwde op 22 juni 1634 in Sint Annaparochie. Zij kregen vier kinderen, van wie alleen Titus in leven bleef. Sakia overleed aan tbc, nog geen dertig jaar oud.

Beroemde Leeuwarders paneel 7

- *Linksboven:*
Titia Bergsma, geb. 13 febr. 1786 aan de Nieuwestad, overl. 2 april 1821 in Den Haag. Eerste westerse vrouw in Japan. Zij bracht de eerste helft van haar betrekkelijk korte leven door in Leeuwarden. Zij trouwde met de Amsterdamse koopman Jan Cock Blomhoff (Amsterdam, 1779-Amersfoort, 1853), die 1816 het Japanse Decima als standplaats kreeg. Tegen de regels in reisde Titia met haar man en zoontje naar Japan. Daarmee is zij te beschouwen als de eerste Europese vrouw in dat land. De shogun was echter onverbiddelijk! Na een verblijf van 3½ maand op Decima moest ze het land verlaten.
- *Rechtsboven:*
Jan Jacob Slauerhoff, geb. 15 sept. 1898 Leeuwarden, overl. 5 okt. 1936 Hilversum. Dichter en romanschrijver. Maakte als scheepsarts vele reizen naar het verre Oosten en Zuid-Amerika. Kenmerkend voor zijn rusteloze karakter is zijn beroemde dichtregel *Alleen in mijn gedichten kan ik wonen*. De vader van Slauerhoff had een stoffeerdierszaak aan de Voorstreek, eerst op nr. 33, waar Jan Jacob geboren is, vanaf 1906 op nr. 26.
- *Linksonder:*
Wopke Eekhoff, geb. 2 maart 1809 en overl. 12 febr. 1880 te Leeuwarden. Stadsarchivaris van Leeuwarden van 1838-1880. Was de eerste archivaris van Nederland. Won in 1929 de Nutsprijs met zijn *Levensschetsen van beroemde Friezen*" Publiceerde zeer veel over lokale en regionale geschiedenis.
- *Rechtsonder:*
Wybrand de Geest, geb. 16 aug. 1592 en overleden na 1660 te Leeuwarden. Portretschilder van het Friese hof en de adel. Was gehuwd met Hendrickje van Uylenburgh, zuster van Rembrandts vrouw Saskia.

Beroemde Leeuwarders paneel 9

Linksboven:

Nanne Ottema, geb. 4 mei 1874 Leeuwarden, overl. 20 juni 1955. Notaris en verzamelaar. Grondlegger van het museum het Princessehof.

- *Rechtsboven:*

Willem Lodewijk van Nassau, in de volksmond Us Heit, geb. 13 maart 1560 Dillenburg, overl. 31 mei 1620 Leeuwarden. Stadhouders. Oudste zoon van graaf Jan de Oude, kwam in 1577 naar de Nederlanden, trad in 1579 in Staatse dienst, streed als calvinist tegen Spanje. Was 1587-1588 gehuwd met Anna van Oranje. Zijn standbeeld staat sinds 1906 op het Hofplein te Leeuwarden.

- *Linksonder:*

Anthonius Coulon, geb. te Frankrijk in 1682, overl. Leeuwarden in 1749; vluchtte met zijn familie eind 17e eeuw als Hugenoot naar Amsterdam. Begin 18e eeuw vestigde hij zich in Leeuwarden als bouwmeester van de Friese stadhouders. Coulon werkte voor stadhouder Johan Willem Friso, zijn weduwe 'Marijke-Meu' en hun zoon, die later - als Willem IV - de eerste algemeen stadhouder van de Verenigde Nederlanden werd. Coulon heeft grote invloed gehad op de 18e eeuwse bouwstijl in Leeuwarden en Fryslân (de 'Hollandse' Lodewijk XIV-stijl), waarvan nog steeds gave voorbeelden bestaan - zoals het Coulonhûs.

- *Rechtsonder:*

Viglius van Aytta, geb. 19 okt. 1507 Barrahuis, overl. 8 mei 1577 Brussel. Rechtsgeleerde en staatsman. Studeerde te Leiden en Leuven. Promoveerde 1529 te Valence. Juridisch hoogleraar te Padua en Ingolstadt. Kerkelijk rechter in het bisdom Münster. Lid van de Geheime Raad 1541-1569, Hof van Friesland 1544, Raad van State 1553. Chartermeester van Holland 1550, conservator der Bourgondische bibliotheek 1559. Was bevriend met Erasmus en door deze beïnvloed.